

DRÉACHTSTRAITÉIS OIDHREACHTA AGUS BITHÉAGSÚLACHTA MHAIGH EO

Lúnasa 2023

**Straitéis comhpháirtíochta,
ullmhaithe ag
Fóram Oidhreachta Chontae Mhaigh Eo**

Comhairle Contae Mhaigh Eo
Mayo County Council

An Chomhairle Oidhreachta
The Heritage Council

Clár an Ábhair

Brollach

Buíochas

Achoimre Feidhmiúcháin (le cur leis)

- 1. Réamhrá**
- 2. Comhthéacs an Bheartais**
- 3. An Méid a Dhéanann Muid**
- 4. An Chaoi a bhForbraíodh an Straitéis**
- 5. An Straitéis a Chur i bhFeidhm**
- 6. Monatóireacht agus Athbhreithniú**
- 7. Téamaí agus Cuspóirí Straitéiseacha**
- 8. Tagairtí**

Aguisíní

- Ballraíocht Fóram Oidhreachta Mhaigh Eo**
- Amchlár Ullmhúcháin na Straitéise**
- Liosta Comhairlithe (le cur leis)**

1. Réamhrá

Luaitear san Acht Oidhreachta, 1995 gurb éard atá i gceist leis an oidhrecht náisiúnta séadchomharthaí, earraí seandálaíochta, earraí oidhreachta, oidhrecht ailtireachta, flóra, fána, gnáthóga fiadhúlra, tírdhreacha, muirdhreacha, páirceanna agus gairdíní oidhreachta, báid bhriste, geolaíocht agus uiscebhealaí intíre.

Ghlac UNESCO in 2003 le hoidhrecht chultúrtha dholáimhsithe a chur san áireamh i gciall na hoidhreachta. Déanann an Coinbhinsiún maidir le Luach na hOidhreachta Cultúrtha don tSochaí (Coinbhinsiún Faro) tuiscint níos fairsinge a chur chun cinn ar an oidhrecht agus an bhaint atá aici le pobail agus an tsochaí. Spreagann an Coinbhinsiún muid le haithint nach iad earraí agus áiteanna, iontu féin, an rud tábhachtach faoi oidhrecht chultúrtha. Tá siad tábhachtach mar gheall ar na bríonna agus na húsáidí a bhaineann daoine astu agus na luachanna chuireann siad in iúl.

Is éard atá i gceist le bithéagsúlacht ná éagsúlacht na rudaí uile beo agus an ceangal atá eatarthu. Is í an bhithéagsúlacht ár gcóras tacaíochta beatha, agus cuireann sí earraí agus seirbhísí ar fáil dár n-éiceachóras cosúil le huisce glan, ceapadh carbóin, cáilíocht mhaith aeir, pailniú, ithir fholláin, bia agus leigheas, adhmaid agus snáithín d'ábhar. Cuireann an bhithéagsúlacht gach rud ar fáil dúinn a theastaíonn uainn le maireachtáil.

Go bunúsach, is í ár n-oidhrecht an méid atá faighte le hoidhrecht againn ón am atá imithe thart, ar féidir linn fiúntas agus taitneamh a bhaint aisti san am i láthair, agus a chaomhnóidh muid agus a thabharfaidh muid ar aghaidh chuig glúnta amach anseo. Is éard atá inti ná **oidhrecht inbhraite** – ár suíomhanna stairiúla, foirgnimh, séadchomharthaí, earraí i músaeim, déantáin agus cartlanna; **oidhrecht nádúrtha** – ár n-aibhneacha agus lochanna, tírdhreacha, coillearnach, portaigh, ardtailte, fiadhúlra dúchasach, feithidí, plandaí, crainn, éin agus ainmhithe; agus **oidhrecht dholáimhsithe** – ár nósanna, spóirt, béaloideas, ceardaíocht, scileanna agus traidisiúin.

Tá ról tábhachtach ag an oidhrecht sa chaoi a smaoiníonn muid agus a n-airíonn muid faoin áit a gcónaíonn muid – bronnann sí mórtas áite orainn. Cuireann oidhrecht agus bithéagsúlacht lenár bhfolláine shóisialta, chultúrtha agus gheilleagrach. Is tábhachtach go gcaomhnaíonn muid agus go gcosnaíonn muid na hacmhainní seo anois chun gur féidir le glúnta amach anseo taitneamh a bhaint as an éagsúlacht fhairsing tairbhí a sholáthraíonn ár n-oidhrecht uathúil chultúrtha, nádúrtha agus thógtha dúinn.

2. Comhthéacs an Bheartais

Leagtar amach i **bPlean Corparáideach 2019-2024** Chomhairle Contae Mhaigh Eo spriocanna agus cuspóirí na Comhairle don chontae. Tá mar aidhm aige folláine agus caighdeán beatha ár saoránach agus ár bpobal a chur chun cinn agus barr feabhais a chur ar mhealltacht an Chontae mar áit le cónaí, le hoibriú agus le cuairt a thabhairt air, le hinfheistiú ann agus le taitneamh a bhaint as. Is í a fhís go mbeidh contae atá ionchuimsitheach, inbhuanaithe, faoi rath agus bródúil ann.

Is é **Plean Forbartha Chontae Mhaigh Eo 2022-2028** plean bainistíochta dlíthiúil agus straitéiseach úsáide talún don chontae, ina leagtar amach straitéis fhoriomlán maidir le pleanáil agus forbairt inbhuanaithe cheart an chontae. Cuireann Straitéis Oidhreachta agus Bithéagsúlachta Mhaigh Eo leis an bPlean Forbartha Contae, agus pleananna reachtúla eile, trí dhírú ar na beartais agus na cuspóirí a chur chun cinn atá sna pleananna seo, agus trí bhearta praiticiúla a leagan amach ar féidir tabhairt fúthu lenár n-oidhrecht agus ár mbithéagsúlacht a shainiú, a chosaint agus a bhainistiú ar an leibhéal áitiúil. Cuirtear chun cinn sa Straitéis prionsabal agus tábhacht rannpháirtíocht an phobail áitiúil sna cuspóirí seo a bhaint amach.

Ghlac gach Ballstát na Náisiún Aontaithe leis na 17 **Sprioc Forbartha Inbhuanaithe** (SFlanna) in 2015, mar chuid de Chlár Oibre 2030 don Fhorbairt Inbhuanaithe, inar leagadh amach plean 15 bliana leis na spriocanna a bhaint amach, ar treoirphean iad le todhchaí níos fearr agus níos inbhuanaithe a bhaint amach do gach duine.

Tugtar gealltanais mhóra in **Ár dToghcháin Chomhroinnte** de chuid Chlár Rialtas na hÉireann maidir le hoidhrecht agus bithéagsúlacht náisiúnta na hÉireann. Tugtar tacaíocht leanúnach sna gealltanais seo le hOifig Oidhreachta i limistéir an oideachais ar oidhrecht, sláinte agus folláine agus eolaíocht saoránach agus ar neartú an lín oifigigh bhithéagsúlachta agus chaomhantais in údarais áitiúla.

Seoladh **Oidhrecht Éireann 2030**, Plean Oidhreachta Náisiúnta na hÉireann, i bhFeabhra 2022. Tá sé bunaithe ar fhís dár n-oidhrecht, ina foirmeacha uile, mar gheall go bhfuil sí i gceartlár an phlé áitiúil agus náisiúnta, go léiríonn gach duine luach uirthi agus go dtugtar aire di agus go gcosnaítear í do na glúnta amach anseo.

Tugtar chun solais sa **Phlean Gníomhaíochta Náisiúnta um Bithéagsúlacht 2017-2021** príomhról d'údarais áitiúla i gcaomhnú na bithéagsúlachta.

Tá sé mar aidhm ag **Plean Uile-Éireann um Pailneoirí 2021-2025** an bainistiú a thacaíonn le pailneoirí a dhéantar ar pháirceanna poiblí agus ar spásanna glasa a neartú, an Plean Pailneora a chur san áireamh i bpleananna forbartha contae/cathrach nó bithéagsúlachta amach anseo, agus feasacht a mhúscailt ar phailneoirí agus ar thionscnaimh atá ar siúl faoi láthair ar leibhéal údarais áitiúil.

Is é is aidhm le **Ár nÁit sa Stair** (*Our Place in Time*), Plean Straitéiseach na Comhairle Oidhreachta 2023-2028, oidhrecht na hÉireann a cheiliúradh agus a chur chun cinn, agus na dúshlán á sainiú chomh maith atá le sárú le hí a choinneáil slán amach anseo.

Seoladh **Straitéis Cultúir agus Cruthaitheachta Mhaigh Eo 2023-2027** i bhFeabhra 2023 agus tá mar aidhm aici rannpháirtíocht shaoránaigh Mhaigh Eo sa chultúr agus san oidhrecht a fhairsingiú, agus an chruthaitheacht agus an tsamhlaíocht á cothú, ar an gcaoi sin.

Leagtar amach san **Acht um Ghníomhú ar son na hAeráide agus um Fhorbairt Ísealcharbóin (Leasú), 2021** an bonn reachtaíochta go ndéanfar tír d'Éirinn atá seasmhach ó thaobh na haeráide, ina bhfuil saibhreas bithéagsúlachta agus geilleagar atá neodrach ó thaobh na haeráide de faoin mbliain 2050. Leagtar béim sa Chreat um Oiriúnú d'Athrú Aeráide Náisiúnta chomh maith ar leochaileacht eárnálacha atá íogair ó thaobh na haeráide agus tá Pleananna um Oiriúnú Earnála d'Athrú Aeráide i

bhfeidhm ag Éirinn ina leith seo don Oidhreacht Thógtha agus Seandálaíochta, ina sainithnítear i ngach ceann dúshláin agus deiseanna a chuireann eolas ar fáil do Straitéis Oiriúnaithe d'Athrú Aeráide Mhaigh Eo 2019-2024 a chur i bhfeidhm. Thosaigh Comhairle Contae Mhaigh Eo le Plean Údaráis Áitiúil um Ghníomhú ar son na hAeráide a ullmhú.

Cuireadh *Tionscadal Éireann 2040* agus *an Plean Forbartha Náisiúnta; an Straitéis Náisiúnta um Thailte Móna 2015; an Straitéis Náisiúnta Tírdhreacha 2015-2025; Áiteanna do Dhaoine – an Beartas Rialtais um Ailtireacht; Creat agus Prionsabail maidir le Cosaint na hOidhreachta Seandálaíochta;* agus Clár **Éire Ildánach**, san áireamh freisin chun Dréachtstraitéis Oidhreachta agus Bithéagsúlachta Mhaigh Eo a chur le chéile.

3. An Méid a Dhéanann Muid

Bhunaigh Comhairle Contae Mhaigh Eo oifig oidhreachta in 2003, mar chuid den Chlár Oifigigh Oidhreachta Údaráis Áitiúil de chuid na Comhairle Oidhreachta. Foilsíodh an chéad Phlean Oidhreachta de chuid Chontae Mhaigh Eo in 2006 agus an chéad Phlean Bithéagsúlachta don chontae in 2010.

Tá mar chuspóir againn go mbeidh daoine bródúil as oidhreacht Mhaigh Eo, go mbeidh tuiscint acu uirthi, agus go mbainfear taitneamh aisti. Déanfaidh muid amhlaidh tríd an méid seo a leanas a dhéanamh:

- Feasacht a mhúscailt le foilseacháin, seimineáir, cainteanna, ceardlanna agus eile.
- Cabhrú le pobail agus le daoine aonair tionscadail oidhreachta a phleanáil agus tabhairt fúthu ina gceantair áitiúla.
- Eolas agus comhairle a chur ar fáil ar gach gné den oidhreacht agus den bithéagsúlacht.
- Tabhairt faoi thaighde agus sonraí oidhreachta a bhailiú agus a chur le chéile.
- Ionchur a thabhairt maidir le beartas áitiúil agus náisiúnta
- Obair le Fóram Oidhreachta Chontae Mhaigh Eo le Straitéis Oidhreachta agus Bithéagsúlachta Chontae Mhaigh Eo a ullmhú agus a chur i bhfeidhm.

Grúpa comhairleach atá i bhFóram Oidhreachta Chontae Mhaigh Eo a bhunaigh Comhairle Contae Mhaigh Eo chun cabhrú leis an gComhairle an Straitéis a ullmhú agus a chur i bhfeidhm. Is ionann an Fóram agus comhpháirtíocht ionadaithe tofa, oifigigh na Comhairle, agus ionadaithe ó ghníomhaireachtaí stáit, grúpaí forbartha áitiúla, grúpaí pobail agus earnálacha feirmeoireachta agus oideachais agus grúpaí oidhreachta áitiúla. Cuimsítear ballraíocht Fóram Oidhreachta Mhaigh Eo in Aguisín 1.

Leis an Straitéis Oidhreachta agus Bithéagsúlachta, cuirfear creat ar fáil le haghaidh bhainistiú, chosaint agus chur chun cinn inbhuanaithe na hoidhreachta agus na bithéagsúlachta. Beidh cumarsáid éifeachtach agus eispéireas níos fearr do chuariteoirí san áireamh leis sin chomh maith. Leis an Straitéis seo, déanfaidh muid úsáid na Gaeilge a chur chun cinn mar chuid den oidhreacht. Tabharfar an t-athrú aeráide san áireamh i ngach gné dár gcuid oibre.

4. An Chaoi a bhForbraíodh an Straitéis

Chuir Fóram Oidhreachta Chontae Mhaigh Eo Straitéis Oidhreachta agus Bithéagsúlachta Chontae Mhaigh Eo le chéile agus rinne Oifigeach Oidhreachta Chomhairle Contae Mhaigh Eo í a chomhordú. Tá sé mar aidhm aici cur leis an méid a baineadh amach le Pleananna Oidhreachta agus Bithéagsúlachta Chontae Mhaigh Eo roimhe seo. Scríobhadh í i gcomhthéacs an Phlean Oidhreachta náisiúnta, *Oidhreacht Éireann 2030* agus Phlean Straitéiseach na Comhairle Oidhreachta 2023-2028, *Ár nÁit sa Stair*.

Tosaíodh an próiseas chun an Straitéis a ullmhú in Eanáir 2023, nuair a cuireadh ceardlann ar bun le Fóram Oidhreachta Mhaigh Eo le breithniú a dhéanamh ar láidreachtaí shócmhainní oidhreachta agus bithéagsúlachta Mhaigh Eo agus ar na príomh-shaincheistanna agus na príomhdhúshláin atá roimh an oidhrecht agus roimh an mbithéagsúlacht sa chontae. Rinneadh breithniú freisin sa cheardlann sin ar na tosaíochtaí a dtabharfaí tús áite dóibh agus na téamaí ar cheart díriú orthu i Straitéis Oidhreachta agus Bithéagsúlachta Mhaigh Eo.

Eisíodh glaoch poiblí i ndiaidh na ceardlainne, ar aighneachtaí maidir le hoidhrecht agus bithéagsúlacht i Maigh Eo. Cuireadh ceistneoir comhairliúcháin le chéile, agus tugadh cuireadh don phobal ionchur a thabhairt maidir le forbairt na Dréachtstraitéise tríd an suirbhé ar líne a fhreagairt nó trí fhreastal ar cheann amháin de cheithre sheisiún eolais buail isteach mar chuid den chomhairliúchán réamhdhréachta a bhí ar siúl i gCaisleán an Bharraigh, Béal an Átha, Clár Chlainne Mhuiris agus Béal an Mhuirthead. Fuarthas 135 aighneacht, agus bhí páirt lárnach ag an ionchur seo ón bpobal leis an Dréachtstraitéis a chur le chéile.

Rinne an Fóram Oidhreachta breithniú ar an aiseolas ón bpobal ag ceardlann a bhí ar siúl an 30 Márta 2023. Rinneadh na téamaí a bhí le cur san áireamh sa phlean a chuíchóiriú agus thit an próiseas lenár bhain príomhchuspóirí a chur le chéile amach ag ceardlann de chuid an Fhórait Oidhreachta a cuireadh ar siúl an 27 Aibreán 2023.

Léirítear sa dréachtcháipéis seo an iomaí rannchuidiú agus moladh a rinneadh i rith an phróisis comhairliúcháin phoiblí. Cuirfidh go leor de na haighneachtaí a fuarthas san áireamh freisin chun gníomhartha sonracha sna pleananna gníomhaíochta bliantúla a fhorbairt, a chuirfear i bhfeidhm i gcaitheamh shaolré na Straitéise.

Déanfar Measúnacht Chuí ar an Straitéis deiridh faoin Treoir maidir le Gnáthóga ón AE, sula gcuirfear i bhfeidhm í.

5. An Straitéis a Chur i bhFeidhm

Oibreoidh an tOifigeach Oidhreachta le Fóram Oidhreachta Chontae Mhaigh Eo le maoirseacht a dhéanamh ar Straitéis Oidhreachta agus Bithéagsúlachta Chontae Mhaigh Eo 2023-2030 nua a chur i bhfeidhm. Soláthróidh Comhairle Contae Mhaigh Eo agus an Chomhairle Oidhreachta an croíchistiú chun an straitéis a chur i bhfeidhm.

Forbrófar plean um chur i bhfeidhm nó plean gníomhaíochta gach bliain chun cabhrú leis na cuspóirí straitéiseacha a sholáthar. Is dócha go dtiocfaidh athrú ar na saincheistanna a bhaineann leis an oidhrecht agus an bhithéagsúlacht i gcaitheamh thréimhse na Straitéise seo. Cinnteoidh na

pleananna gníomhaíochta bliantúla gur féidir linn na cuspóirí straitéiseacha a bhaint amach agus cuirfidh siad ar ár gcumas a bheith solúbtha agus freagairt do dheiseanna agus do thosaíochtaí nua de réir mar a thagann siad aníos. Beidh na gníomhartha a chuimsítear sna pleananna gníomhaíochta bliantúla Sonrach, Intomhaiste, Indéanta, Réalaíoch agus faoi Cheangal Ama (SMART).

Déanfaidh Comhairle Contae Mhaigh Eo agus réimse comhpháirtithe, an Chomhairle Oidhreachta, an Roinn Tithíochta, Rialtais Áitiúil agus Oidhreachta, Éire Ildánach, an Roinn Forbartha Pobail agus Tuaithe agus LEADER ina measc, acmhainní a chur ar fáil chun na pleananna gníomhaíochta bliantúla a chur i bhfeidhm.

6. Monatóireacht agus Athbhreithniú

Déanfaidh Oifig Oidhreachta Chontae Mhaigh Eo comhordú agus bainistiú ar chur i bhfeidhm Straitéis Oidhreachta agus Bithéagsúlachta Chontae Mhaigh Eo. Forbrófar agus foilseofar na pleananna gníomhaíochta bliantúla ag tús gach bliana agus leagfaidh siad an bonn faoi mhonatóireacht agus athbhreithniú bliantúil. Déanfaidh an Fóram Oidhreachta monatóireacht ar dhul chun cinn sholáthar Straitéis Oidhreachta agus Bithéagsúlachta Chontae Mhaigh Eo ag a chruinnithe ráithiúla.

Téamaí agus Cuspóirí Straitéiseacha

Saináithníodh 8 dtéama le cur san áireamh i nDréachtstraitéis Oidhreachta agus Bithéagsúlachta Mhaigh Eo. Moltar roinnt cuspóirí straitéiseacha, a dtugtar cuntas orthu thíos, faoi gach limistéar téamach. Ós rud é go bhfuil dlúthcheangal idir gnéithe áirithe den oidhrecht agus den bhithéagsúlacht, tá roinnt de ghnéithe na 8 dtéama agus a gculpóirí straitéiseacha gaolmhara mar an gcéanna, agus ní féidir sin a sheachaint. Cé gur saináithníodh an bhithéagsúlacht agus an aeráid mar théamaí aonair, tá ceangal dlúth idir an dá théama sin agus na téamaí eile sa Straitéis.

Téama 1. An Pobal

Is iad ár bpobail príomhchoimeádaithe na hoidhreachta agus na bithéagsúlachta. Aithníonn muid an ról is féidir a bheith ag an oidhrecht ó thaobh tacú le hionchuimsiú agus le héagsúlacht i bpobail áitiúla. Trí rannpháirteachas, obair agus tacú le pobail (pobail áitiúla, nua, feirmeoireachta, óige etc. san áireamh), déanfaidh muid an méid seo a leanas

- cumas a fhorbairt agus rannpháirtíocht ionchuimsitheach an phobail a spreagadh san oidhrecht agus sa bhithéagsúlacht.
- Líonra a bhunú de ghrúpaí oidhreachta áitiúla.
- Tacaíocht a thabhairt le haghaidh rannpháirtíocht i gComórtas Náisiúnta na mBailte Slachtmhara, an tSeachtain Oidhreachta Náisiúnta, Seachtain na Bithéagsúlachta, agus aon tionscnaimh eile oidhreachta agus bhithéagsúlachta.
- Spreagadh agus tacaíocht a thabhairt do phobail, grúpaí agus daoine aonair chun teacht ar chistiú chun aire a thabhairt don oidhrecht agus an bhithéagsúlacht.
- Leanúint de Scéim Deontais Oidhreachta Pobail Chomhairle Contae Mhaigh Eo a chur ar fáil, agus cur léi.

Téama 2. An Bhithéagsúlacht

Téama uileghabhálach den Straitéis seo is ea an bhithéagsúlacht a chaomhnú, a bhainistiú, a fheabhsú agus a athchóiriú. Tá ceangal dlúth idir é agus na téamaí uile eile sa Straitéis. Déanfaidh muid an méid seo a leanas i gcaitheamh thréimhse na Straitéise

- Tacú le cur i bhfeidhm Plean Uile-Éireann um Pailneoirí.
- Fálta sceach agus crainn dhúchasacha a chur agus a bhainistiú a chur chun cinn.
- Dea-chleachtas i srianadh agus i mbainistiú speiceas ionrach a chur chun cinn.
- Leanúint le suíomhanna bogaigh Mhaigh Eo a léarscáiliú agus suirbhéireacht a dhéanamh orthu.
- Iniúchadh a dhéanamh ar thalamh nó réadmhaoin de chuid Chomhairle Contae Mhaigh Eo chun acmhainn bhithéagsúlachta a shainiú, a chaomhnú agus a fheabhsú.
- Leanúint ag tacú le hullmhú agus le cur i bhfeidhm Pleananna Gníomhaíochta um Bithéagsúlacht Áitiúil
- Deiseanna a fhiosrú agus a chur chun cinn le haghaidh caomhnú, feabhsú agus athchóiriú gnáthóg.
- A lorg go gceapfar Oifigeach Bithéagsúlachta tríd an gClár Oifigh Bithéagsúlachta Áitiúil i gcomhar leis an gComhairle Oidhreachta agus an tSeirbhís Páirceanna Náisiúnta agus Fiadhúlra
- Plean Gníomhaíochta um Bithéagsúlacht Contae a ullmhú.

Téama 3. Feasacht agus Oideachas

Cuireann an oidhreachta agus an bhithéagsúlacht go mór le caighdeán maireachtála, sláinte agus folláine agus forbairt chultúrtha agus gheilleagrach an chontae. Déanfaidh muid ár ndícheall bealaí éifeachtacha a aimsiú leis an luach seo a chur in iúl. Déanfar samplaí dea-chleachtais i mbainistiú agus i dtionscadail eiseamláireacha a fhorbairt, a shainiú agus a thabhairt chun solais. Leanfaidh muid le deiseanna oiliúna ar gach gné den bhainistiú oidhreachta agus bithéagsúlachta a chur chun cinn agus a sholáthar; agus cuirfidh muid ionchur agus comhairle oidhreachta agus bithéagsúlachta faoi ghníomhaíochtaí Chomhairle Contae Mhaigh Eo ar fáil, faoi mar is cuí. Déanfaidh muid an méid seo a leanas:

- Clár bliantúil a fhorbairt lefeasacht a mhúscailt agus le feabhas a chur ar an tuiscint ar an oidhreachta agus ar an mbithéagsúlacht agus ar an iliomad tairbhí a sholáthraíonn siad.
- Comhairle agus treoir a thabhairt do phobail, úinéirí agus áititheoirí, úinéirí talún, foireann na comhairle agus forbróirí faoi chúram agus faoi chaomhnú na hoidhreachta agus suíomhanna oidhreachta.
- Ceardlanna oiliúna ar an mbithéagsúlacht agus ar scileanna traidisiúnta a chur ar siúl, ballarach cloiche singile, aol, deisiúcháin stairiúla iarainn, bainistiú fálta sceach, bailiúchán síolta etc. san áireamh.

Téama 4. Oidhreachta Stairiúil agus Seandálaíochta

Tabharfar tacaíocht le haghaidh suíomhanna stairiúla, na hoidhreachta seandálaíochta, struchtúir faoi chosaint, struchtúir atá i bhFardal Náisiúnta na hOidhreachta Ailtireachta (NIAH), struchtúir stairiúla thuí, struchtúir dhúchasacha, limistéir chaomhantais ailtireachta, láir stairiúla bhaile agus shráidbhaile, tírdhreacha stairiúla deartha, reiligí stairiúla etc. ina measc, a chaomhnú agus a bhainistiú agus aire a thabhairt dóibh. Déanfar rochtain agus léirmhíniú inbhuanaithe ar shuíomhanna

oidhreachta a chur chun cinn, faoi mar is cuí, leis an taitneamh agus an tuiscint a bhaineann cuairteoirí astu a fheabhsú:

- Luach ár n-oidhreachta dúchasaí a thabhairt chun solais agus a chur chun cinn agus tacú le *Traidisiún Beo - Straitéis um Thuiscint, Cúram agus Láimhseáil ár nOidhreachta Dúchasaí Tógtha a Fheabhsú* (A Living Tradition - A Strategy to Enhance the Understanding, Minding and Handing on of Our Built Vernacular Heritage)
- Tionscadail a fhorbairt agus a chur chun cinn a thacaíonn le hathbheochan láir bhaile agus le comhfhorbairt áite agus a spreagann athúsáid chuí a bhaint as foirgnimh stairiúla agus as a suíomhanna
- Pleananna Bainistíochta Caomhantais a choimisiúnú le haghaidh suíomhanna oidhreachta, faoi mar is cuí
- Obair le húinéirí agus le háititheoirí chun tacú le caomhnú, cothabháil agus cur chun cinn struchtúr agus séadchomharthaí stairiúla, i gcomhar leis an Roinn Tithíochta, Rialtais Áitiúil agus Oidhreachta

Téama 5. Taighde agus Bailiú Sonraí

Baineann ríthábhacht le heolas cruinn agus cothrom le dáta ar ár n-acmhainní oidhreachta nádúrtha agus tógtha agus ar an méid díobh atá ann agus ar an mbail atá orthu leis an mbonn fianaise a chur ar fáil don oidhreachta agus do ghníomhú ar son na haeráide. Leanfaidh muid, i gcaitheamh shaolré na Straitéise, le taighde a dhéanamh ar shonraí ar oidhreachta thógtha, nádúrtha agus chultúrtha Mhaigh Eo agus leis na sonraí siúd a chur i dtaifead agus a bhailiú. Cuirfear na sonraí a bhaileofar in airde ar chóras GIS Chomhairle Contae Mhaigh Eo, HeritageMaps.ie agus ar thairseach an Ionaid Náisiúnta le Sonraí Bithéagsúlachta, mar is cuí, agus cuirfear ar fáil don phobal iad. Sainithneofar deiseanna taighde mar seo a leanas:

- Tabharfar faoi shuirbhéanna le sonraí oidhreachta a bhailiú i gcás bearnaí a bheith ann, agus déanfar sonraí a scaipeadh.
- Eolaíocht saoránach agus iniúchtaí agus tionscadail taifeadta oidhreachta áitiúla a spreagadh.
- Úsáid teicneolaíochtaí digiteacha a chur chun cinn lenár n-oidhreachta chultúrtha a chaomhnú, sa chaoi go mbeidh cách in ann rochtain a fháil uirthi.

Téama 6. An Aeráid

Is mórbhagairt é an t-athrú aeráide dár n-acmhainní oidhreachta nádúrtha agus dár n-acmhainní oidhreachta tógtha. Cé go gcuirtear an aeráid san áireamh anseo mar théama aonair, tá baint bhunúsach ag gníomhú ar son na haeráide lenár n-obair go léir, agus is téama uileghabhálach é, a bhfuil baint bhunúsach aige le gach gníomhaíocht laistigh den Straitéis seo:

- Obair leis an Oifig Réigiúnach um Ghníomhú ar son na hAeráide (ORGA) agus le hOifig Aeráide Mhaigh Eo le hionchur a thabhairt maidir le hullmhú agus cur i bhfeidhm Phlean um Ghníomhú ar son na hAeráide an Údaráis Áitiúil
- Tacú leis an *Plean Oiriúnaithe Oidhreachta Thógtha agus Seandálaíochta* agus leis an *Plean um Oiriúnú Earnála d'Athrú Aeráide Bithéagsúlachta*
- Measúnú a dhéanamh ar na príomhshócmhainní cultúrtha agus oidhreachta nádúrtha faoi úinéireacht Chomhairle Contae Mhaigh Eo chun measúnú a dhéanamh ar a leochaileacht i leith thionchair an athraithe aeráide.

- Réitigh dhúlrbhunaithe a thacaíonn leis an mbithéagsúlacht d'oiriúnú d'athrú aeráide agus do mhaolú ar athrú aeráide.

Téama 7. Oidhreacht Chultúrtha Dholáimhsithe

Cuimsítear inár n-oidhreacht chultúrtha dholáimhsithe ár dtraidisiúin agus á léirithe ó bhéal, ár dteanga san áireamh. Áirítear leis ár gcleachtais shóisialta, ár nósanna agus ár bhféilte, ár gcuid eolais agus ár gcleachtais a bhaineann leis an dúlra, cleachtais thraidisiúnta feirmeoireachta, agus ceardaíocht thraidisiúnta, lena n-áirítear na scileanna sin trína gcothaíonn muid ár n-oidhreacht inbhraite. Déanfaidh muid oidhreacht chultúrtha bheo Mhaigh Eo a chur chun cinn agus a cheiliúradh i rith shaolré na Straitéise seo:

- Idirchaidreamh le cleachtóirí, pobail agus páirtithe leasmhara a fheabhsú maidir le cur chun cinn agus cosaint oidhreacht chultúrtha dholáimhsithe Mhaigh Eo.
- Iniúchadh a dhéanamh ar bhailiúcháin oidhreachta ó bhéal.
- Taisclann dhigiteach ar stair bhéil a fhorbairt.

Téama 8. Comhpháirtíochtaí

Is fearr a bhaintear bainistiú éifeachtach amach ar shócmhainní oidhreachta agus bithéagsúlachta trí chur chuige comhoibritheach, ina n-oibríonn na páirtithe leasmhara go léir le chéile. Beidh páirt lárnach ag comhpháirtíochtaí nua oidhreachta a choinneáil ar bun, a chothú agus a fhorbairt le grúpaí éagsúla ar fud na sochaí poiblí, príobháidí agus sibhialta maidir le soláthar na Straitéise seo:

- Tacú le pleananna náisiúnta oidhreachta agus bithéagsúlachta a chur i bhfeidhm, *Oidhreacht Éireann 2030; Ár nÁit sa Stair – Plean Straitéiseach na Comhairle Oidhreachta 2023-2028; an Plean Gníomhaíochta Náisiúnta um Bithéagsúlacht 2017-2021; an Plean um Ghníomhú ar son na hAeráide 2023 - Éire a Athrú chun Feabhais etc.* san áireamh.
- Deiseanna cistithe a lorg agus oibriú le comhpháirtithe tionscadail le cuspóirí na Straitéise seo a bhaint amach. I measc na gcomhpháirtithe tá iad siúd a ndéantar ionadaíocht dóibh i bhFóram Oidhreachta Mhaigh Eo (Aguisín 1) agus iad siúd a liostaítear thíos*. Forbrófar comhpháirtíochtaí nua i rith shaolré an Phlean.
- Feirmeoireacht ar mhaithe le cleachtais dúlra a spreagadh agus tacú le Tionscadail EU LIFE agus Tionscadail EIP, Dúlra an Atlantaigh Fhiáin (Wild Atlantic Nature), tionscadal Lough Carra LIFE, LIFE on Machair agus Corncrake LIFE ina measc
- Oibriú i gcomhar le hinstiúidí tríú leibhéal, grúpaí pobail agus páirtithe leasmhara eile chun tacú le tionscnaimh oidhreachta agus bhithéagsúlachta atá faoi stiúir taighde agus an phobail agus saineolaithe agus iad a fhorbairt agus a chur chun cinn.

*An Chomhairle Oidhreachta, Suirbhéireacht Gheolaíochta na hÉireann; Tionscadal Geopháirce Dhúiche Sheoigheach agus Lochanna an Iarthair; an Coláiste Ollscoile, Baile Átha Cliath; CLG Mhaigh Eo; an Cumann Seanghabhar Éireannach; an tIonad Náisiúnta le Sonraí Bithéagsúlachta; Páirc Náisiúnta Néifinne Fiáine; Éire Ildánach; Oifig na nOibreacha Poiblí (OOP); Iontaobhas Fiadhúlra Vincent; Údarás Áitiúla eile; Cairde Éanlaith Éireann; Lónra Músaem Mhaigh Eo; Caomhnú Gabhlán Mhaigh Eo; Tionscnamh na mBailte Stairiúla; Páirc na Spéire Dorcha, Maigh Eo; Cumann Dhobharcheantar Loch Ceara; Cumainn Staire agus Seandálaíochta Áitiúla; Coistí Bailte Slachtmhara.

AGUISÍNÍ

Aguisín 1: Ballraíocht Fhóram Oidhreachta Chontae Mhaigh Eo

Noel Campbell, Ard-Mhúsaem na hÉireann – Saol na Tuaithe
Norita Clesham, Cuideachta Forbartha Mhaigh Eo Thiar Theas
Declan Cooke, Iascaigh Intíre Éireann
Tony Deffely, Ceardchumann
Bernie Finan, Lónra Rannpháirtíochta Pobail
An Comhairleoir Peter Flynn, Comhairle Contae Mhaigh Eo
James Golden, Comhpháirtíocht Leader Mhaigh Eo Thoir Thuaidh
Seán Hallinan, Lónra Rannpháirtíochta Pobail
Brian Hopkins, Comhlachais Tráchtála Mhaigh Eo
Pádraig Joyce, Feirmeoirí Aontaithe na hÉireann
Cora Keane, Comhairle Contae Mhaigh Eo
An Comhairleoir Al McDonnell, Comhairle Contae Mhaigh Eo
Michael McKenzie, Ionad Oideachais Mhaigh Eo
An Comhairleoir Martin McLoughlin, Comhairle Contae Mhaigh Eo
John McMyler, Comhairle Contae Mhaigh Eo
An Comhairleoir Jarlath Munnely, Comhairle Contae Mhaigh Eo
Gearóidín Ní Ghrúinéil, Cumann Staire agus Seandálaíochta Áitiúla Mhaigh Eo
Fionnuala Nic Pháidín, Oifigeach Gaeilge, Comhairle Contae Mhaigh Eo
Michael O'Boyle, Comhairle Contae Mhaigh Eo
Margaret O'Riordan, Ollscoil Teicneolaíochta an Atlantaigh
Margaret O'Riordan, Seirbhís na Séadchomharthaí Náisiúnta
Darren Reynolds, Coillte
Tim Roderick, an tSeirbhís Páirceanna Náisiúnta agus Fiadhúlra
Vincent Ronayne, Teagasc
An Comhairleoir Damien Ryan, Comhairle Contae Mhaigh Eo (Cathaoirleach)
Siobhán Sexton, Oifigeach Caomhantais Ailtireachta, Comhairle Contae Mhaigh Eo
An Comhairleoir Donna Sheridan, Comhairle Contae Mhaigh Eo
Austin Vaughan, Leabharlannaí Contae, Comhairle Contae Mhaigh Eo
Gerry Walsh, Seandálaí, Comhairle Contae Mhaigh Eo
Comhordaithe ag: Deirdre Cunningham, Oifigeach Oidhreachta, Comhairle Contae Mhaigh Eo

Aguisín 2: Amchlár chun Straitéis Oidhreachta agus Bithéagsúlachta Chontae Mhaigh Eo 2023-2030 a Ullmhú

An 19 Eanáir 2023	Ceardlann de chuid an Fhóraitm Oidhreachta chun téamaí a shainaithint.
Feabhra-Márta 2023	An comhairliúchán poiblí réamhdhréachta – ceithre sheisiún eolais phoiblí san áireamh.
An 30 Márta 2023	Ceardlann de chuid an Fhóraitm Oidhreachta chun breithniú a dhéanamh ar aighneachtaí ón gcomhairliúcháin phoiblí réamhdhréachta agus chun téamaí agus cuspóirí straitéiseacha a bheartú.
An 27 Aibreán 2023	Cruinniú de chuid an Fhóraitm Oidhreachta chun an Dréachtstraitéis.
Bealtaine/Meitheamh 2023	An Dréachtstraitéis a chur faoi bhráid na foirne bainistíochta agus an Choiste um Beartais Straitéiseacha (an CBS).
Lúnasa-Meán Fómhair 2023	Comhairliúchán Poiblí ar Dhréachtstraitéis Oidhreachta agus Bithéagsúlachta Chontae Mhaigh Eo
Meán Fómhair/Deireadh Fómhair 2023	Cruinniú an Fhóraitm Oidhreachta le hathbhreithniú a dhéanamh ar aighneachtaí ón gcomhairliúchán agus breithniú a dhéanamh ar an Dréachtstraitéis.
Deireadh Fómhair 2023	An Dréachtstraitéis a chur faoi bhráid na foirne bainistíochta agus an CBS.
Samhain 2023	An Dréachtstraitéis a chur faoi bhráid Chomhairle Contae Mhaigh Eo lena breithniú agus lena faomhadh

Aguisín 3: Liosta na gComhairlithe

DREÁCHT